

Notat 2:2014

Roar Eilertsen

Offshoresektorens betydning for sysselsetting og økonomi i kommuner og lokalsamfunn

Offshoresektorens betydning for sysselsetting og økonomi i kommuner og lokalsamfunn

Innledning

Etter mange år med vekst i aktivitet og sysselsetting i norsk petroleumsnæring er sentrale operatører på norsk sokkel i gang med store kostnadskutt og kraftige bemanningsreduksjoner. Statoil, som er det ledende selskapet, har allerede outsourcet 1 250 arbeidsplasser til lavkostland og har våren 2014 varslet at ytterligere 1 400 stillinger skal kuttes. Tillitsvalgte mener at de samlede planene for kostnadskutt kan ende med at Statoil reduserer bemanningen i Norge med om lag 5 000 arbeidstakere. For industrien som helhet kan det være snakk om at så mye som 10 000 arbeidsplasser kan bli fjernet i løpet av forholdsvis kort tid. Tar en med alle ringvirkninger kan kuttpolitikken redusere sysselsettingen i landet med opptil 20 000 arbeidsplasser¹. I dette notatet skal vi se nærmere på hvordan sysselsetting og verdiskaping i petroleumsnæringen er spredt ut over hele Norge, og at kutt vil få betydelige konsekvenser for mange lokalsamfunn.

Petroleumsnæringens plass i norsk økonomi

Petroleumsvirksomheten er den viktigste enkeltnæringen i norsk økonomi. I 2013 stod den for 21,5 % av landets totale verdiskaping (BNP), 29,1 % av statens samlede inntekter og 48,9 % av all eksportverdi fra Norge². I 2014 anslår myndighetene at det vil bli investert drøyt 230 mrd kroner på norsk sokkel, som er godt over 30 % av alle investeringer i landet. Basert på rapporter fra oljeselskapene publiserte Statistisk sentralbyrå i juni 2014 anslag som tyder på at investeringene kommer til å bli lavere i 2015. Pr mai var det lagt frem planer om investeringer på drøyt 180 mrd kroner. Anslagene ble ytterligere nedjustert i begynnelsen av september. Erfaringsmessig blir slike anslag justert opp igjen i løpet av tiden frem mot utløpet det aktuelle året, men en betydelig nedgang kan forventes. I Oljedirektoratets publikasjon Fakta 2014 anslår man riktignok at investerings- og aktivitetsnivået vil holde seg høyt i årene frem til 2018. Og selv om det ligger an til en betydelig nedgang i 2015, er nivået på omtrent det dobbelte av hva det var i årene 1995-2005. Da lå det på 80-100 mrd kroner pr år (målt i faste 2013-kroner)³. Og erfaringsmessig har denne næringen vært preget av stadige opp- og nedturer.

Petroleumsnæringens virkninger i norsk økonomi skjer gjennom i flere kanaler. De mest direkte er ressursene som går med til leting, investeringer og drift på sokkelen, samt til leverandørindustrien til olje og gasselskapene. I tillegg er det ringvirkninger via underleverandører til to sektorene, samt etterspørsel fra næringenes ansatte. De store skatteinntektene fra petroleumsnæringen bidrar også til at velferdsstaten kan opprettholde et høyt tjeneste- og ytelsesnivå. I kommuner og lokalsamfunn kan virkningene skje ved at selskapenes

¹ YS-tillitsvalgt i Statoil, Asle Teige, i intervju med Nettavisen, 26.08.2014

² Oljedirektoratets Fakta 2014, fig. 1.2

³ Oljedirektoratets Fakta 2014, fig. 1.7

landbaserte virksomheter er lokalisert der, ved at de har leverandørbedrifter der, samt ved at ansatte i ulike deler av petroleumsnæringen bor der og etterspør varer og tjenester. De betaler også skatt i sin kommune.

Hvor mange arbeider i petroleumsnæringen?

Det finnes ulike beregninger av de direkte og indirekte sysselsettingsvirkningene av petroleumsnæringen. Vi snakker, som nevnt, både om ansatte i olje- og gasselskapene (på sokkelen og på land), ansatte i leverandørindustrien og hos underleverandører, samt sysselsettingsvirkninger i andre deler av økonomien. I det følgende skal vi redegjøre for noen hovedtall for sysselsettingen, slik de presenteres i ulike rapporter og publikasjoner.

Statistisk sentralbyrå

Statistisk sentralbyrå (SSB) presenterer hvert år rapporten «Sysselsatte i petroleumsnæringene og relaterte næringer». Den seneste rapporten har tall for 2012 (Rapporter 2014/12) og konkluderer med at det:

«... i 4. kvartal 2012 arbeidet 76 848 personer i petroleumsnæringene og relaterte næringer, noe som var en økning på 7 542 personer, eller 10,9 prosent i forhold til 4. kvartal i 2011. ... Av disse personene var 72 263 bosatt i Norge, mens 4 585 var bosatt i andre land, og var kun i Norge på kortvarig arbeidsoppdrag» (s. 8).

SSB definerer petroleumsnæringene som to hovedgrupper:

«... bedrifter som står for utvinning av råolje og naturgass på norsk sokkel. Den andre hovedgruppen er bedrifter som produserer varer og tjenester som brukes som innsatsfaktorer i bedrifter i petroleumsnæringene i Norge eller utlandet.

... Den første hovedgruppen, petroleumsnæringene, er avgrenset til næringene «Utvinning av råolje og naturgass», «Tjenester tilknyttet utvinning og råolje og naturgass» samt «Rørtransport» og «Tjenester tilknyttet drift av rørledninger».

... Den andre hovedgruppen er vanskeligere å avgrense. I Standard for næringsgruppering er det imidlertid noen næringer hvor varene eller tjenestene som produseres, hovedsakelig anvendes som innsatsfaktorer for petroleumsnæringene. Det gjelder «Bygging av oljeplattformer og moduler», Innrednings- og installasjonsarbeid utført på borerigger og moduler, og «Forsyningsbaser» (s. 7).

SSBs rapport tar utgangspunkt i Standard for næringsgruppering (SN07), som alle foretak er pålagt å rapportere i forhold til. I rapport 2014/12 oppgis næringsgruppene i de to hovedgruppene, og antall arbeidstakere i hver av dem, slik:

Petroleumsnæringen:		Antall 2012
gruppe 06.100	Utvinning av råolje	24 553
gruppe 06.200	Utvinning av naturgass	1 613
gruppe 09.101	Boretjenester knyttet til utvinning av råolje og naturgass	15 603
gruppe 09.109	Andre tjenester knyttet til utvinning av råolje og naturgass	19 094
gruppe 49.500	Rørtransport	209
sum		61 072

Petroleumsrelaterte næringer:		
gruppe 30.113	Bygging av oljeplattformer og moduler	11 959
gruppe 30.116	Innrednings- og installasjonsarbeid på borerigger og moduler	2 815
gruppe 52.223	Forsyningsbaser	1 296
sum		16 070

SSB konkluderer med at man i 2012 registrerte 57 088 arbeidstakere i petroleumsnæringen bosatt i Norge, 15 175 arbeidstakere i petroleumsrelaterte næringer bosatt i Norge og 4 585 arbeidstakere i de to næringene bosatt i utlandet. Til sammen konkluderer altså SSB-rapporten med at det var 76 848 i petroleumsnæringen og relaterte næringer i 2012.

I SSBs rapport gjøres det ikke et skille mellom hvor mange innen næringen som arbeider offshore og hvor mange som arbeider på land. Vi skal komme tilbake til noen flere av de resultater som presenteres i SSB-rapporten, men først vil vi se på noen andre studier som gir et grundigere bilde av hvordan sysselsettingen i petroleumsnæringen er satt sammen.

Oljedirektoratet / SNF – Samfunns- og næringslivsforskning

I Oljedirektoratets «Fakta 2014»-hefte sies det:

«Næringa sysselsett ein betydeleg del av Noregs befolkning. Det er i dag om lag 150 000 sysselsette i oljeselskapa og i selskapa med leveransar til oljeindustrien. Om ein tar omsyn til etterspurnadsverknaden petroleumsverksemda har på totaløkonomien er talet på sysselsette om lag 250 000» (s. 13).

Som vi ser, er dette helt andre tall enn de SSB opererer med. Oljedirektoratets tall samsvarer med de som presenteres i en rapport fra Samfunns- og næringslivsforskning (SNF 02/13⁴). Der konkluderte man med at det i 2012 var ca 27 700 arbeidstakere i oljeselskapene. I tillegg viste beregninger at det dette året var ca 125 600 arbeidstakere i det man kaller den spesialiserte leverandørindustrien. I rapporten defineres dette slik:

«Dette er foretak som har tilpasset produksjon, utstyr, produkter, tjenester og kompetanse til de spesielle teknologiske og sikkerhetsmessige behov som gjelder i petroleumssektoren. Generelle leveranser som leveres til mange virksomhetsområder og lite tilpasset

⁴ SNF-rapport 02/13: Den spesialiserte leverandørindustrien til petroleumsvirksomhet. Omfang og geografisk utbredelse i Norge.

olje- og gassvirksomheten, er *ikke* med i analysen. Videre må minst 20 % av omsetningen i et foretak/avdeling være innrettet mot dette spesielle markedet».

SNFs beregninger viste dermed at det i 2012 til sammen var ca 153 300 arbeidstakere i olje- og gasselskapene og den spesialiserte leverandørindustrien (som tilnærmet er det samme tallet som Oljedirektoratet bruker, se over). Av disse arbeidet 28 700 offshore. Av olje- og gasselskapenes samlede sysselsetting på om lag 29 000, hadde ca 21 000 arbeid på land og ca 6 700 offshore. Av leverandørindustriens ca 125 000 arbeidstakere arbeidet ca 103 000 på land og ca 22 300 offshore i 2012.

Som vi ser, er totaltallet (ca 153 000) mer enn dobbelt så høyt som det SSB opererer med. Årsaken er først og fremst at SSB bare tar med bedrifter «som i hovedsak» lever av å levere til petroleumsnæringen, mens SNF tar med alle som har mer enn 20 % av omsetningen dit.

Vi skal senere presentere SNFs grundigere inndeling av hvor sysselsettingen i den spesialiserte leverandørindustrien er lokalisert og hva som kjennetegner den.

IRIS – International Research Institute of Stavanger

I en rapport fra IRIS i Stavanger (IRIS-2014/028⁵ opererer man med et noe lavere antall offshoreansatte; - ca 24 000 i 2012. Anslagene i de to rapportene er ganske like når det gjelder hvor mange av oljeselskapenes ansatte som⁶ arbeider offshore (ca 6 700 i SNF- / ca 6 500 i IRIS-rapporten). Forskjellene er knyttet til anslagene for leverandørindustrien. Mens SNF anslår at drøyt 22 000 ansatte i det man kaller «den spesialiserte leverandørindustrien» arbeider offshore, opererer IRIS-rapporten med et anslag på 17-18 000. I SNFs datagrunnlag blir man klassifisert som leverandørbedrift dersom mer enn 20 % av omsetningen går til næringen, mens IRIS har et kriterium om at «flertallet av de ansatte i all hovedsak utfører prosjektarbeid offshore». Det er i tillegg flere andre forskjeller i utvalgskriteriene, som gjør at det opereres med ulike tall i de to rapportene.

I IRIS-rapporten vises det til SSB-tall som sier ca 18 800 er registrert med arbeid offshore, og til Petroleumstilsynet (Ptil) som sier at ca 25 900 arbeidet offshore i 2012 (se IRIS-rapporten s. 25). Forskjellene forklarer man slik: I tillegg til de som SSB har registrert med arbeidsplass offshore må man legge til de som er ansatt i landbaserte bedrifter, men som er antatt å jobbe offshore. IRIS anslår at dette dreier som ca 5200. I sum gir dette at ca 24 000 ansatte har sin arbeidsplass offshore, som altså er IRIS-rapportens anslag. Ptils tall bygger på at antall registrerte arbeidstimer på sokkelen i 2012 deles på et «gjennomsnittsårsverk» (45 mill timer / 1750 timer), og det tilsvarer ca 25 900 arbeidstakere.

⁵ International Research Institute of Stavanger: Offshoreansatte: Hvem er de? Hvor mange må erstattes i årene framover?

⁶ Menon-rapport 4/2012: Totale sysselsettings- og skatteeffekter av petroleumsvirksomhet i Norge - utsikter til fremtidig vekst
Menon-rapport 4/2013: Olje- og gassnæringens betydning for arbeidsplasser og skatt i Norge og Nord-Norge

For vårt formål kan vi konkludere med at offentlig statistikk og ulike anslag fra forskningsmiljøene konkluderer med at det **i 2012 var drøyt 25 000 personer som jobbet offshore i petroleumsnæringen. Av disse var 6-7 000 ansatt i oljeselskapene og 18-20 000 i leverandørindustrien.** De viktigste områdene for leverandørbedrifter offshore er oljeservice og plattformboring, riggdrift, forpleining, vedlikehold og modifikasjon, subsea og driftspersonell som leies ut til operatør- og leverandørselskaper.

Dersom man holder seg til SNFs kriterium om at leverandørindustrien omfatter alle som har mer enn 20 % av omsetningen sin mot petroleumsnæringen, **anslås det at ca 125 000 arbeider i leverandørindustrien.**

I det følgende skal vi gå grundigere inn på hvor arbeidstakerne som arbeider offshore er bosatt. Deretter skal vi se på hvor leverandørindustrien er lokalisert. Endelig skal vi si litt om hva disse arbeidsplasser og lokaliseringer betyr for kommuner og lokalsamfunn. Men først skal vi ta med et mer overordnet bilde av petroleumsnæringens rolle i Norge.

Totale sysselsettingseffekter

Selskapet Menon Business Economics har utarbeidet to rapporter⁷ om petroleumsnæringens betydning for sysselsetting og verdiskaping i norsk økonomi. I 2013-rapporten har man beregnet sysselsettingen i oljeselskapene til 25 000 og i leverandørindustrien til 90 000 i 2012. Det er grensesnittet mellom leverandører og underleverandører som forklarer forskjellene i forhold til SNFs tall. Menon har beregnet at underleverandører sysselsetter 77 000 og at konsumet til ansatte i oljeselskapene, hos leverandører og underleverandører gir grunnlag for 46 000 arbeidsplasser i andre deler av økonomien. Deres konklusjon er dermed at (et minimumsanslag) for de samlede sysselsettingsvirkningene av petroleumsnæringen er om lag 250 000 arbeidsplasser. Det er det samme tallet som Oljedirektoratet bruker i sitt Faktahefte, og **dermed kan man si at petroleumsnæringen er utgangspunkt for om lag hver tiende arbeidsplass i Norge.**

Menon har kommet frem til sine tall ved å bruke en egenutviklet modell som de kaller Totaleffektmodellen (Menon-rapport 04/2013, s. 8).

SSB har gjort lignende analyser med sin makroøkonomiske modell KVARTS, og resultatene ble presentert i en artikkel i publikasjonen Økonomiske Analyser 3/2010⁸. Basert på nasjonalregnskapstall fra 2006 kom man til at anslagsvis 8 prosent av den totale sysselsettingen i Norge i 2009, tilsvarende 206 000 personer, hadde arbeid basert på petroleumssressursene. Med oppdaterte tall er det grunn til å tro at også SSBs modell vil ende med totale

⁷ Menon-rapport nr. 4/2012: Totale sysselsettings- og skatteeffekter av petroleumsvirksomheten i Norge – utsikter til fremtidig vekst og Menon-rapport nr. 04/2013: Olje- og gassnæringens betydning for arbeidsplasser og skatt i Norge og Nord-Norge

⁸ SSB Økonomiske analyser 3/2010: Etterspørselen fra petroleumsnæringen. Torbjørn Eika, Joakim Prestmo og Eivind Tveter

sysselsettingsvirkninger fra petroleumsnæringen i størrelsesorden 250 000 arbeidsplasser. I rapporten fra 2010 forklarer SSB de indirekte virkningene slik:

«Ressursbruken i petroleumsnæringen gir ringvirkninger utover de direkte og indirekte leveransene til næringen gjennom virkningene på husholdningenes inntekter og videre på deres etterspørsel, bedriftenes investeringer og den kostnadmessige konkurranseevnen.

... Når etterspørselen fra petroleumsnæringen øker, bidrar det til at lønnsnivået i Norge blir høyere og husholdningenes inntekter likeså. Investeringer i næringer som enten leverer mye direkte eller indirekte til petroleumsnæringen eller til husholdningene, blir også større enn de ellers ville vært. Isolert sett bidrar dette til økt aktivitet som blant annet muliggjøres av at arbeidsstyrken øker, arbeidsledigheten blir lavere og arbeidsproduktiviteten blir høyere» (s. 31).

Sysselsettingstallene underbygger hvor viktig petroleumsnæringen er for norsk økonomi og for det norske samfunnet. Men det er viktig å minne om at et Norge uten olje ikke ville vært et Norge med tjue prosent lavere verdiskaping og ti prosent færre sysselsatte. Uten petroleumsnæringen ville kapital og arbeidskraft funnet veien til andre næringer. Det er selvsagt tvilsomt om det ville vært grunnlag for aktivitet i akkurat samme omfang, og det er liten tvil om at lønnsomheten ville vært dårligere.

Regionale forskjeller

De omtalte forskningsinstitusjonene har alle gjort analyser av hvor de ansatte i petroleumsnæringen er bosatt, og hvilken betydning næringen har for regioner og lokalsamfunn.

I Menons rapport nr. 4/2012 viser man en fylkesfordelt oversikt over sysselsettingen innen to kategorier, - «Olje- og gasselskaper og førsteordens sysselsettingseffekt» og «Andreordens- og høyereordens sysselsettingseffekt». Førsteorden er definert som leverandørindustrien, mens andreorden er underleverandører. Høyereorden er underleverandørenes underleverandører, osv. Bildet så da slik ut:

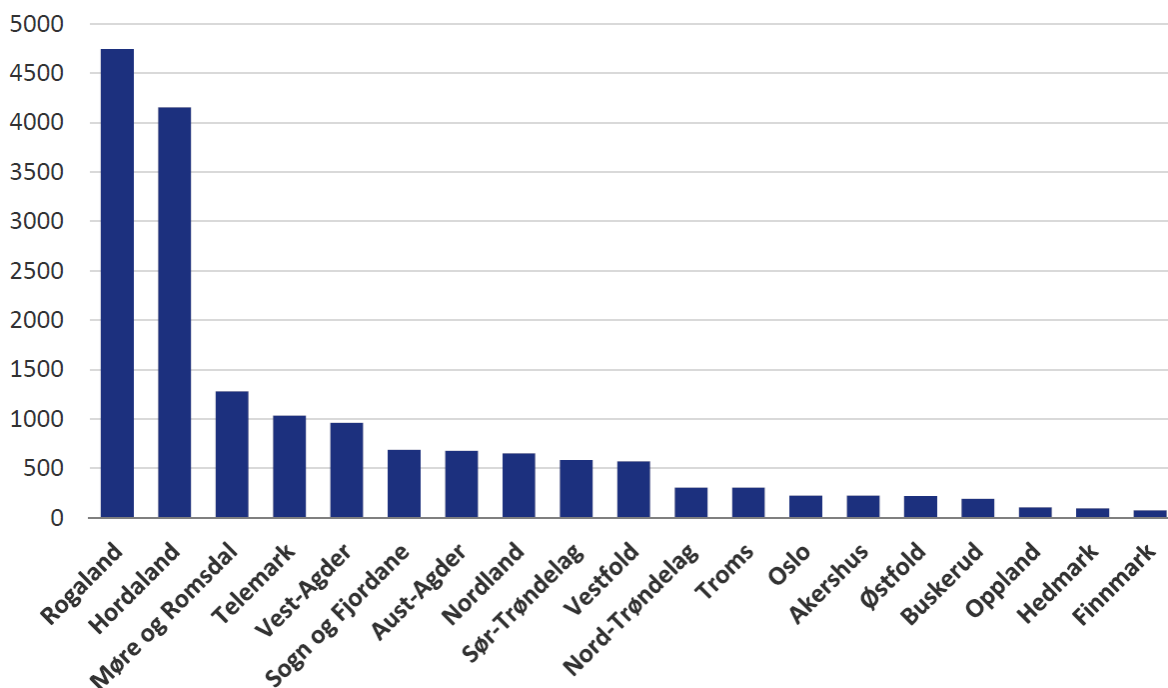

Tabell 1: Total petroleumsrelatert sysselsetting 2010. Fylkesfordelt. Menon nr. 4/2012

Fylke	Olje og gasselskaper og førsteordens sysselsettingseffekt	Andre- og høyereordens sysselsettingseffekt	Total petroleumsrelatert sysselsetting
Rogaland	40,7	12,8	53,5
Hordaland	19,6	13,8	33,4
Oslo	3,1	26,4	29,6
Akershus	8,5	13,4	21,9
Møre og Romsdal	8,7	6,9	15,6
Sør-Trøndelag	4,4	8,2	12,6
Buskerud	3,6	6,6	10,2
Vest-Agder	5,4	4,6	10,0
Vestfold	3,4	5,7	9,2
Nordland	1,1	6,1	7,2
Telemark	2,8	4,3	7,1
Østfold	0,2	6,6	6,8
Hedmark	0,6	4,7	5,3
Troms	0,6	4,3	4,9
Oppland	0,1	4,7	4,8
Aust-Agder	2,0	2,8	4,8
Nord-Trøndelag	0,8	3,2	4,1
Sogn og Fjordane	0,9	3,0	4,0
Finnmark	0,6	2,0	2,6

I sum viste Menons beregninger at det var 23 000 arbeidsplasser i operatørselskapene, 85 000 i leverandørindustrien (førsteorden), 106 000 hos underleverandørene (andreorden) og 32 000 i ytterligere ringvirkninger (høyereorden) i 2010. Det gir en samlet sysselsetting med utgangspunkt i petroleumsnæringen på 244 000 arbeidstakere. Dette tallet har Menon justert opp til om lag 250 000 arbeidstakere i sin rapport fra 2013, basert på 2012-tall. Det overordnede bildet er at hoveddelen av de som er sysselsatt i petroleumsnæringen bor på Vestlandet (Rogaland, Hordaland og Møre og Romsdal er de tre fylkene med flest), men at de ansatte i næringen er spredt over hele landet. Av den totale sysselsettingen kommer fylkene Oslo og Akershus helt i toppen som følge av at mange underleverandører er lokalisert i disse fylkene. Menon-rapporten skiller ikke mellom ansatte offshore og på land. Det gjør derimot rapporter fra hhv IRIS og SNF.

I IRIS-rapport nr. 2013/031 har man en figur (s. 22) hvor antall offshoreansatte er fordelt på fylker. Da ser bildet slik ut:

Figur 7: Bosted for offshoreansatte, 2011. Kilde: SSB

Vi ser at nærmere halvparten av alle offshoreansatte er bosatt i fylkene Rogaland og Hordaland. Senere skal vi komme tilbake til hvilke kommuner som har flest offshoreansatte.

I SNFs rapport nr. 02/2013 har man, som nevnt, skilt ut kategorien «spesialisert leverandørindustri». Her er oversikter hvor de som arbeider offshore holdt utenfor, og man endte opp med at det i 2012 var drøyt 103 000 ansatte på land i bedrifter som hadde mer enn 20 prosent av omsetningen mot oljeselskapenes aktiviteter.

Vi tar med tabellen som viser hvordan sysselsettingen i leverandørindustrien fordelte seg på fylker i 2012⁹

⁹ SNF-rapport nr. 02/13, tabell 2 s. 18

Tabell 2: Ansatte i den spesialiserte leverandørindustrien, fylkesfordelt, 2012. SNF-rapport 02/2013.

Fylke	Antall bedrifts-enheter	Antall petro-ansatte	Prosent av total 2012
Rogaland	725	34 781	33,67 %
Hordaland	452	20 441	19,79 %
Møre og Romsdal	196	8 517	8,24 %
Akershus	151	7 979	7,72 %
Buskerud	66	5 690	5,51 %
Vest-Agder	112	5 311	5,14 %
Sør-Trøndelag	116	4 760	4,61 %
Oslo	124	3 506	3,39 %
Vestfold	85	3 349	3,24 %
Aust-Agder	46	1 976	1,91 %
Sogn og Fjordane	51	1 413	1,37 %
Telemark	73	1 386	1,34 %
Nord-Trøndelag	25	1 251	1,21 %
Østfold	32	1 121	1,09 %
Nordland	52	762	0,74 %
Finnmark	39	595	0,58 %
Troms	33	318	0,31 %
Hedmark	8	100	0,10 %
Oppland	4	57	0,06 %
Total	2 390**	103 313	100,00 %

Vi ser at en tredjedel av alle arbeidsplasser i leverandørindustrien er i Rogaland, og at mer enn halvparten er lokalisert i de to fylkene Rogaland og Hordaland. Siden dette er leverandørindustriens ansatte på land, må en anta at de også er bosatt i de to fylkene. Mens noe under halvparten av de offshoreansatte er bosatt i Rogaland og Hordaland, og noe over halvparten av de landansatte i leverandørindustrien bor i disse to fylkene, blir konklusjonen at de offshoreansatte er noe mer spredt utover landet enn det de ansatte i leverandørindustrien er.

SNF har også henført leverandørindustrien til ulike økonomiske regioner, se tabellen nedenfor. I vårt utdrag av tabellen fremgår det at de 18 regionene som er tatt med omfatter til sammen ca 90 prosent av alle ansatte i leverandørindustrien. De 18 regionene omfatter 124 kommuner. Vi ser at det er Stavanger / Sandnes-regionen som har desidert flest ansatte i leverandørindustrien med ca 28 000 ansatte i 2012. Det er også denne regionen som har flest ansatte som arbeider offshore (se nedenfor).

I tabell 3 er de regioner som har hatt vekst i antall sysselsatte i leverandørindustrien uthevet i blå skrift. Utviklingen dekker perioden fra

forrige SNF-kartlegging i 2007 og frem til 2012. Av de aktuelle regionene er det Bergensregionen som har hatt desidert sterkest vekst, med 8 000 nye arbeidsplasser. Bergensregionen består av 19 kommuner og omfatter et vidt sett av aktiviteter. To store forsynings- og vedlikeholdsbase finnes i regionen, store driftsorganisasjoner for flere felt, tre store terminaler for prosessering av olje og gass og verft for vedlikehold av rigger og utstyr, skriver SNF i rapporten.

Tabell 3: Ansatte i leverandørindustrien fordelt pr økonomisk region, 2012. SNF-rapport 02/2013

Økonomisk region*	Antall kommune	Antall petro-ansatt	% av total 2012
Stavanger/Sandnes	11	27 997	27,10 %
Bergen	19	17 244	16,69 %
Bærum/Asker	2	7 225	6,99 %
Haugesund	8	5 218	5,05 %
Kristiansand	4	4 408	4,27 %
Kongsberg	4	3 739	3,62 %
Trondheim	9	3 638	3,52 %
Oslo	1	3 506	3,39 %
Norde Sunnhordland	5	3 057	2,96 %
Ulsteinvik	5	2 537	2,46 %
Ålesund	11	2 465	2,39 %
Drammen	8	1 950	1,89 %
Arendal	6	1 874	1,81 %
Molde	9	1 816	1,76 %
Tønsberg/Horten	8	1 734	1,68 %
Kristiansund	6	1 624	1,57 %
Sandefjord/Larvik	3	1 605	1,55 %
Skien/Porsgrunn	5	1 165	1,13 %

Hvilke kommuner har flest offshoreansatte?

I IRIS-rapporten (nr. 2014/028 Offshoreansatte: Hvem er de? Hvor mange må erstattes i årene framover?) finner vi en oversikt over de 20 kommunene med flest offshoreansatte i 2012. Listen ser slik ut:

Tabell 4: Kommuner med flest offshoreansatte innbyggere

1. Bergen	1 999
2. Stavanger	1 538
3. Karmøy	911
4. Sandnes	804
5. Haugesund	481
6. Strand	399
7. Trondheim	381
8. Fjell	354
9. Sola	330
10. Arendal	330
11. Porsgrunn	319
12. Askøy	317
13. Egersund	292
14. Kristiansund	283
15. Skien	281
16. Lindås	275
17. Kristiansand	274
18. Oslo	265
19. Os	240
20. Bømlo	227

Til sammen har de 20 kommunene med flest offshoreansatte knapt 50 prosent av den totale offshoresysselsettingen i Norge. Åtte av ti av disse bor i en kommune som enten er i Rogaland eller Hordaland. Men dette betyr samtidig at litt mer enn halvparten av alle offshoreansatte bor i kommuner utenfor Rogaland og Hordaland. Av tabellen over ser vi at Trondheim og Arendal er kommuner som kommer med på topp 10-listen, mens 5 av de 10 neste på listen er utenfor de to tunge offshorefylkene. Mer helhetlige oversikter viser at de ansatte i petroleumsnæringene er spredt ut over det ganske land.

I SSBs rapport 2014/12 sies det: «I 2012 hadde 420 kommuner minst én innbygger sysselsatt i enten petroleumsnæringene eller relaterte næringer. Fylkene Rogaland og Hordaland har desidert størst andel sysselsatte både i petroleumsnæringen og i relaterte næringer. Hele 62 prosent av de sysselsatte i disse næringene bodde i ett av disse fylkene i 2012» (s. 11).

Vi har sett at denne SSB-rapporten ikke skiller mellom de som arbeider offshore og på land, men mellom petroleumsnæringer og petroleumsrelaterte næringer.

Hvis vi ser på oversikten over de kommuner som har flest arbeidsplasser innen kategorien petroleumsnæringene, ser topp 10-listen slik ut:

Tabell 5: Kommuner med flest ansatte innen petroleumsnæringene og relaterte næringer:

1. Stavanger	10 908
2. Bergen	6 369
3. Sandnes	4 151
4. Sola	2 150
5. Oslo	2 030
6. Trondheim	1 555
7. Karmøy	1 487
8. Haugesund	1 184
9. Bærum	1 070
10. Fjell	805

Antallet arbeidsplasser innen petroleumsnæringene forteller ikke hele sannheten om hvilken betydning næringene har i en kommune. Det kommer mer an på hvor stor andel av den totale sysselsettingen disse arbeidsplassene utgjør. SSB-statistikkene gir oss svar på dette. Den viser at det er 25 kommuner i Norge hvor petroleumsnæringene utgjør mer enn 5 % av den totale sysselsettingen. Listen ser slik ut:

Tabell 6: Kommuner hvor petroleumsnæringene står for mer enn 5 % av sysselsettingen

Kommune	Ant. syssels.	Andel i %
Sola	2 150	16,0
Stavanger	10 908	15,4
Rennesøy	327	13,0
Randaberg	654	11,7
Sandnes	4 151	10,9
Øygarden	239	10,7
Bokn	43	10,1
Austrheim	147	9,9
Strand	569	9,4
Tysvær	487	8,9
Hammerfest	452	8,1
Karmøy	1 487	7,3
Kristiansund	809	6,7
Fjell	805	6,6
Tysnes	88	6,6
Fedje	18	6,6
Kvitsøy	18	6,6
Haugesund	1 184	6,5
Klepp	649	6,4
Lindås	465	6,1
Aukra	105	6,1
Time	549	5,7
Flora	333	5,5
Os	498	5,2
Sveio	143	5,2

Som vi ser, kan det være stor avstand mellom antallet arbeidsplasser i en kommune og andelen disse utgjør av total sysselsetting. For en kommune som Bokn utgjør de 43 som har arbeid i petroleumsnæringene hele 10 % av totalen, mens kommuner som Bergen, Oslo og Trondheim (med hhv 6 369, 2 030 og 1 555 arbeidstakere) ikke er med på listen i det hele tatt.

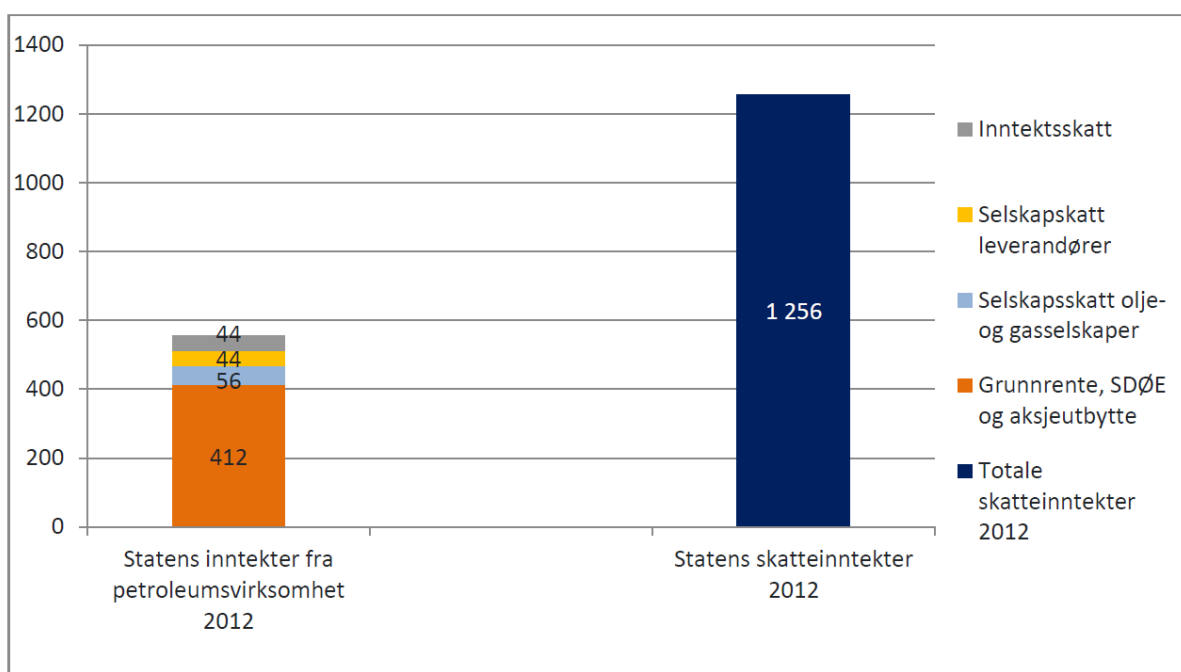
Hvis vi også tar hensyn til at SSBs inndeling bare fanger opp knapt halvparten av de som f.eks. SNF klassifiserer som arbeidstakere i petroleumsnæringene (oljeselskapene og leverandørindustrien, offshore og på land), vil den relative betydningen av disse næringene være omtrent dobbelt så stor som i SSBs oversikt. Gitt at kommunene hadde hatt sin andel av næringene også etter SNFs inndeling, ville de 25 kommunene i listen over hatt mellom 10 og 30 prosent av sin totale sysselsetting knyttet til petroleumsnæringene. Ikke uventet, er det Rogalands-kommunene Sola, Stavanger, Rennesøy, Randaberg og Sandnes som topper listen for de med størst avhengighet av petroleumsnæringene.

Den økonomiske betydningen lokalt

Petroleumsnæringene har stor betydning for norsk økonomi som helhet og for økonomien i mange lokalsamfunn. Virkningene skjer både gjennom oljeselskaperens ressursbruk til investeringer og drift på sokkelen, men også ved at norsk leverandørindustri har et betydelig marked utenfor Norge. For stat og kommuner genereres det store inntekter fra skatter og avgifter fra selskapene og fra arbeidstakernes konsum.

I Menon-rapporten «Olje- og gassnæringens betydning for arbeidsplasser og skatt i Norge og Nord-Norge» (nr. 4/2013) vises følgende oppstilling over beregnede skatteinntekter fra petroleumsvirksomheten.

Figur 3: Totale skatteinntekter fra petroleumsvirksomheten i 2012, samt totale statlige skatteinntekter i 2012. Kilder: Menon (2013) og Finansdepartementet Gul bok (2012)

Vi ser at størstedelen av statsens inntekter (412 milliarder kr i 2012) kommer fra det som kalles «grunnrente, SDØE og Aksjeutbytte». Grunnrente er den ekstra skattesatsen som ligger på petroleumsnæringen (51 % mer enn på vanlig næringsvirksomhet, 78 % skatt på oljeselskaper vs 27 % på vanlige as-er), SDØE er Statsens Direkte Økonomiske Engasjement, hvor staten gjennom SDØE har eierandeler i alle felt på en slik måte at SDØE og evt. Statoil til sammen eier mer enn 50 % i alle felt), mens aksjeutbytte er fra eget oljeselskap, Statoil.

I tillegg ser vi at staten får inn selskapsskatt fra olje- og gasselskaperne (56 milliarder kr), fra leverandørindustrien (44 milliarder kr) og som inntektsskatt fra ansatte i næringene (44 milliarder kr).

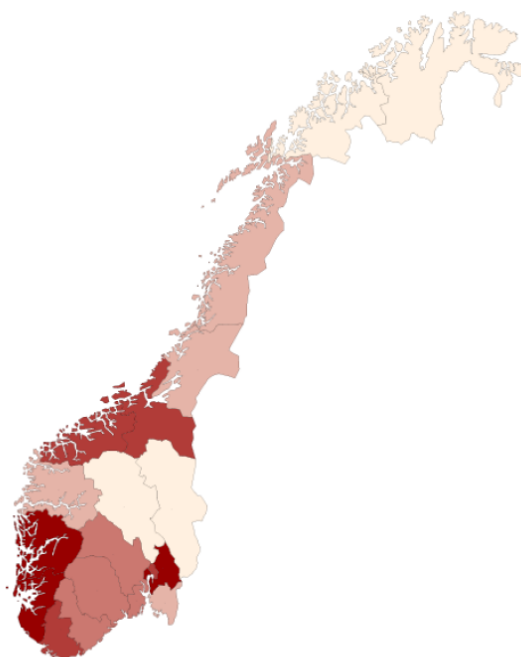
Totalt utgjorde statsens skatteinntekter fra petroleumsvirksomheten ifølge Menon knapt 50 % av statsens totale skatteinntekter i 2012. Mer enn halvparten av statsens samlede inntekter fra petroleumsvirksomheten blir hvert år satt inn i

Oljefondet (Statens pensjonsfond, utland), mens resten inngår som en viktig del av finansieringen av landets offentlige utgifter.

I en oversikt over skatteinntangen i hvert av fylkene, har Menon kommet til følgende anslag:

Figur 7: Offentlige inntekter som følge av selskapsskatt hos leverandører og inntektsskatt fordelt på fylker

Fylke	Milliarder kroner
ROGALAND	40,5
HORDALAND	18,9
AKERSHUS	15,5
MØRE OG ROMSDAL	12,0
OSLO	11,2
VEST-AGDER	10,6
SØR-TRØNDELAG	5,2
BUSKERUD	5,0
VESTFOLD	4,2
TELEMARK	2,4
AUST-AGDER	2,4
NORDLAND	1,9
SOGN OG FJORDANE	1,7
ØSTFOLD	1,5
NORD-TRØNDELAG	1,1
TROMS	1,1
OPPLAND	1,0
HEDMARK	1,0
FINNMARK	0,6

Kilde: Menon 2012

Merk at dette er statens inntekter fra petroleumsvirksomheten i de respektive fylkene. Ikke alle disse inntektene blir igjen i hvert enkelt fylke. Gjennom det kommunale inntektssystemet blir pengene først krevd inn til staten, og så redistribuert til kommunene i henhold til et omfattende sett objektive kriterier. Men mange kommuner har også mer direkte glede av inntektene fra petroleumsnæringene, både ved at virksomheter er lokalisert der og ved at ansatte i næringene har sitt konsum og betaler sin skatt der.

Kommunenes inntekter kan grovt sagt deles i tre; skatteinntekter, rammeoverføringer fra staten og andre inntekter. Av skatteinntektene beholder kommunene i utgangspunktet 11,3 prosent (det kommunale skatteøret gjeldende fra 2011, jfr. Finansdepartementets hjemmeside).

I IRIS-rapporten (nr. 2014/28) er gjennomsnittlig årslønn for alle offshoreansatte beregnet til 774 000 kr i 2012. Menon opererer med gjennomsnittsinntekter på i overkant av 800 000 kr. Der er nærmere dobbelt så mye som gjennomsnittsinntekten i økonomien for øvrig. Tidligere beregninger

fra SSB¹⁰ viser at samlede fradrag utgjør om lag 25 % av bruttoinntekten. Det betyr at skattegrunnlaget for beregningen av (kommunal) skatt er om lag 600 000 kr. pr «petroleumsårsverk», og at kommunene får 60-70 000 i direkte skatteinntekter pr arbeidstaker fra sektoren som er bosatt i deres kommune. Det betyr at norske kommuner i sum får inn anslagsvis 10 milliarder kroner i direkte kommuneskatt fra olje- og gasselskapenes og leverandørindustriens (ca 153 000) ansatte. Tar vi med at øvrige ringvirkninger fra om lag 100 000 ansatte, kan vi plusse på 6-7 milliarder kroner til.

Menons beregninger av de totale skatteinntektene fra personskatter fra petroleumsvirksomheten er slik (nr. 4/2012, s. 14):

Tabell 4: Offentlige inntekter som følge av personskatt

	Antall sysselsatte (i tusen)	Gjennomsnittslønn (i tusen kroner)	Skattesats	Skatteinngang (i milliarder kroner)
Olje og gass	23	840,9	40 %	7,7
Leverandørindustri	85	814,7	40 %	17,0
Underleverandører	138	496,3	25 %	28,0
SUM	245			52,8

For lokalsamfunnene går den økonomiske betydningen langt utover det som har med direkte skatteinntekter å gjøre. De statlige inntektene bidrar til at rammeoverføringene til kommunene kan holdes oppe, og de ansatte vil etterspørre varer og tjenester lokalt. I sum legger disse inntektene og denne etterspørselen grunnlag for lokal aktivitet og sysselsetting.

For illustrasjonens skyld kan betydningen for lokalt næringsliv illustreres slik: Vi legger til grunn av gjennomsnittlig nettoinntekt pr «oljearbeiderårsverk» er 60 prosent av bruttoinntekten (skattene utgjør i sum 40 % av inntekten): Det betyr en nettoinntekt på kr. 800 000 x 0,6 = kr.480 000 pr årsverk. Hvis vi så antar at arbeidstakerne legger igjen halvparten av nettoinntekten i butikker og hos leverandører i eget lokalsamfunn, representerer det en lokal etterspørsel på kr. 240 000 pr oljearbeider som er bosatt i kommunen.

Basert på disse forutsetningene kan vi anslå hvor stor den lokale etterspørselen fra oljearbeiderne er i de 10 kommunene med flest bosatte oljearbeidere:

Stavanger	10 908	x 240 000 kr	= kr 2,62 milliarder
Bergen	6 369		= kr.1,53 milliarder
Sandnes	4 151		= kr 1,00 milliarder
Sola	2 150		= kr 0,52 milliarder
Oslo	2 030		= kr 0,49 milliarder
Trondheim	1 555		= kr 0,37 milliarder
Karmøy	1 487		= kr 0,36 milliarder
Haugesund	1 184		= kr 0,28 milliarder
Bærum	1 070		= kr 0,26 milliarder
Fjell	805		= kr 0,19 milliarder

¹⁰ Ingrid Melby og Frøydis Strøm: Inntekt, skatt og overføringer 2007, SSB 2009

Det betyr at bare i de 10 kommunene med flest oljearbeidere legges det igjen til sammen 7-8 milliarder kroner i lokal etterspørsel etter varer og tjenester.

Vi har tidligere vist at de som er omfattet av SSBs statistikk over ansatte i petroleumsnæringene bare utgjør omtrent halvparten av det SNF mener er den totale sysselsettingen i petroleumsnæringene og hele leverandørindustrien. (se s 14). De samlede virkningene av lokal etterspørsel er dermed langt større.

Konklusjonene blir at petroleumssektoren spiller en langt videre rolle enn det som kan henføres til den direkte aktiviteten på sokkelen. Den første smellen kommer i en leverandørindustri som riktignok er konsentrert til Vestlandet, men som er spredt ut over det ganske land. Og når olje- og gasselskapene reduserer aktiviteten, kutter kostnader og flytter innkjøp og produksjon til lavkostland, vil det i neste omgang svekke grunnlaget for sysselsetting og velstand i svært mange lokalsamfunn og kommuner i Norge. Dette er en utvikling som i større grad enn det som gjelder for annen næringsvirksomhet faktisk kan styres politisk. Omstillinger kan drives frem av oljeselskapenes kortsiktige strategier for bedre lønnsomhet, men de kan også styres gjennom de krav politikerne stiller til næringen. Og ikke minst de krav man stiller til sitt eget oljeselskap – Statoil.

Dette er delrapport I i et utredningsprosjekt som Roar Eilertsen i De Facto – Kunnskapssenter for fagorganiserte utførte for SAFE høsten 2014.

Spørsmål i tilknytning til rapporten kan rettes til

Hilde-Marit Rysst, forbundsleder i SAFE
tlf 51 39 84 00

Bjørn Asle Teige, medlem i forbundsstyret i SAFE og leder for YS i Statoil
tlf 97 49 87 94

Roar Eilertsen, De Facto
tlf 90 85 55 18